

Vinterhvede

Vinterhvede er arealmæssigt den vigtigste afgrøde i Danmark. I 2012 blev der således dyrket vinterhvede på 584.000 hektar. Dermed udgjorde afgrøden 40 pct. af det samlede kornareal og 22 pct. af det samlede landbrugsareal.

Dyrkning af vinterhvede kan have tre formål:

- Foder
- Eksport
- Brødhvede

Den største del af vinterhveden anvendes til foder, mens en mindre del anvendes til brød eller kiks fremstilling. Denne dyrkningsvejledning omhandler vinterhvede til foder. Dyrkningsstrategien for vinterhvede til eksport adskiller sig ikke væsentlig fra dyrkningsstrategien til foder. Dog stilles normalt krav om et højere proteinindhold, ligesom firmaerne normalt foretrækker bestemte sorter.

Markplan og sædskifte

Vinterhvede lykkes bedst på lidt sværere jord (JB 6-7). Dyrkning på lettere jord kan også lade sig gøre, men det kræver vandingsmulighed for at sikre et stabilt udbytte. På grovsandet jord (JB 1 og 3) kræves intensiv vanding og en god forfrugt for at opnå et tilfredsstillende udbytte. Vinterhvede er den vintersædsart, der klarer sig bedst på kold vandlidende lerjord.

Der er større variation i udbyttet ved ensidig dyrkning af vinterhvede, end når den dyrkes i et godt sædskifte. Ved dyrkning af vinterhvede flere år efter hinanden falder udbyttet med 10-15 procent på svær jord og 20-25 procent på sandede jorder. Risikoen for angreb af goldfodsyge er stor ved kontinuerlig dyrkning af hvede på de lettere jordtyper. Undgå majs som forfrugt for hvede, da risikoen for fusariumangreb og dermed dannelse af fusariumtoksiner øges betydeligt.

Ved høj andel af vinterhvede og anden vintersæd er der en betydelig risiko for opformering af græsukrudt.

Etablering

Såbed

Etablering efter forudgående pløjning er normalt den sikreste metode til etablering af vinterhvede under de fleste forhold. Efter pløjning er det, især under tørre forhold, en fordel at pakke jorden for at hindre udtørring. Dette kan gøres med en furepakker eller en tromling lige efter pløjning.

Pløjning reducerer risikoen for angreb af hvedebladplet og Fusarium nå forfrugten er hvede.

Udfør kun en stubbearbejdning efter høst når der er problemer med gold hejre eller snegle. En øverlig stubbearbejdning i 4-5 cm dybde vil minimere forekomsten af goldhejre og snegle.

Vinterhvede er den art, der egner sig bedst til såning uden forudgående pløjning. Direkte såning kan gennemføres med en specialsåmaskine hvis jorden er jævn, fri for ukrudt og for eftervirkning af tidligere ukrudtsprøjtninger. Alternativt kan vinterhvede etableres efter forudgående harvning. Se mere på temasiden om reduceret jordbearbejdning på LandbrugsInfo.dk. Pløjefri etablering af vinterhvede lykkes normalt altid efter raps som forfrugt. I pløjefri systemer kan spildkornplanterne nedvisnes med et glyphosat-middel. Såbedet skal være veltillavet, så det er muligt at placere kernerne i en ensartet dybde på ca. 4 cm. Hvis udsæden placeres for tæt på jordoverfladen, øger det risikoen for udvintring. I ældre forsøg har en sådybde på 6 cm resulteret i et udbyttetab på 5 %. Et

Vinterhvede
Foto: Bent Ullerup

Kombination af en høj andel vintersæd og reduceret jordbearbejdning har medført så stor opformering af enårig rapgræs, at den i den efterfølgende ærteafgrøde er spiret frem i stort tal.
Foto: Jens Erik Jensen

Ofte opnåes den sikreste etablering af vinterhvede efter pløjning, der sikrer et godt såbed og muligheden for at opretholde en ensartet sådybde.
Foto: Jend Tønnesen

alt for findelt såbed øger risikoen for tilslemning i efteråret.

Vær især opmærksom på områder i marken med ler. Her kan en ekstra harvning være påkrævet for at sikre en tilstrækkelig sådybde og jordkontakt for frøet. Hold øje med snegle, så de opdages og kan bekæmpes i tide.

Tromling bør normalt ikke gennemføres i efteråret. Det øger risikoen for tilslemning og kan øge risikoen for udvintring.

Såtid

Vinterhvede kan sås fra ca. 1. september til ca. 15. oktober, med foretrukken såtid mellem 15. og 20. september. På de fleste lokaliteter vil såning efter 5. - 10. oktober resultere i udbyttetab. Tidlig såning øger behovet for bekæmpelse af ukrudt samt øger risikoen for angreb af f.eks. havrerødsot samt goldfodsyge.

Anden og flerårshvede bør sås til sidst, sammen med de arealer, hvor der erfaringsvis er en kraftig bestand af græsukrudt. Kvaliteten af såbedet er generelt vigtigere end sådatoen. Sen såning øger risikoen for sneglskader, der hvor de optræder. Da vinterhvede arealmæssigt fylder meget på mange bedrifter, vil det ikke være muligt at så alle marker på optimalt tidspunkt. Derfor kan man med fordel udarbejde en plan, der viser hvor stort et areal det realistisk set vil være muligt at tilså i rette tid med bedriftens maskinpark.

Udsæd

Indkøbt udsæd er normalt bejdset med Redigo Pro 170 FS, Celest, Dividend eller Dividend Formula M for bl.a. at bekæmpe stinkbrand. Ved modtagelse af udsæden kontrolleres det, at alle sækkene indeholder samme sort og følgende noteres:

- partinumre
- tusindkornsvægt
- spireevne.

Gem en sæk, der viser partinummer mv.

Der kan udmærket anvendes egen udsæd, men den skal opfylde de samme kvalitetskrav, som gælder for indkøbt udsæd. Det betyder:

- at produktionen skal være forberedt under dyrkningen af kornet,
- at kornets spireevne skal kontrolleres,
- at kornet skal bejdses, hvis der konstateres et bejdsebehov,
- at tusindkornsvægten skal bestemmes.
- at ukrudtsfrø og små kerner skal frarenses

Opformering af egen udsæd bør planlægges i god tid, så du hele tiden har de mest interessante/lovede sorter. Brug kun korn fra ukrudtsfrie områder. Vær omhyggelig ved høst og som udgangspunkt bør du få kornet rensat, så de mindste kerner renses fra.

Bejdsemidlet Difend kan anvendes til bejdsning i mindre anlæg.

Husk at der ved anvendelse af egen udsæd skal der betales [forædlerafgift](#).

Udsædsmængden

Udsædsmængden afpasses efter såtidspunktet. Ved såning 1. september skal man stile efter at etablere 200 planter pr. m². Det ønskede plantetal øges med ca. 6 planter pr. m² pr. dag såtiden ændres.

Ved såning omkring 1. oktober skal der således tilstræbes et plantetal på ca. 400 pr. m².

Udsædsmængden beregnes ud fra følgende formel:

$$\text{Udsæd i kg pr. ha} = \frac{\text{Ønsket antal planter pr. m}^2 \times \text{TKV}}{\text{Procentmarkspiring}}$$

I områder med svær lerjord eller hvor jordens struktur er dårlig, eksempelvis på lerede bakketoppe, vil markspiringen normalt være noget under de 90-95 %, der bør kunne opnås under normale forhold. I sådanne områder kan udsædsmængden med fordel justeres lidt op.

Ved forekomst af resistent agerrøvehale eller væselhale opnås der en bedre afgrødekongurrence ved at hæve udsædsmængden.

Sorter

En vigtig parameter ved sortvalget er udbyttet. Som udgangspunkt bør sorten have givet et stort udbytte gennem flere års forsøg.

Med hensyn til udbytte som parameter ved sortsvalg, bør der skelnes mellem hvede, der skal opfodres på egen bedrift og vinterhvede der skal sælges til foderstoffirma.

Hvis hveden skal fodres op på egen bedrift, bør der lægges vægt på højt udbytte af foderenheder af FEsv eller FEso. Herudover bør der lægges vægt på foderværdien FEsv/hkg eller FEso/hkg.

Hvis vinterhveden afsættes til foderstoffirma, vil der normalt ikke være forskelle i afregningsprisen i forhold til foderværdien. Her kan der derfor lægges vægt på udbyttet i hkg.

Ud over udbyttet bør der vælges en sort der:

- har en god og dokumenteret vinterfasthed
- er så stråstiv, at den kan klare sig uden vækstregulering
- er modstandsdygtig over for følgende sygdomme i prioriteret rækkefølge:
 1. effektiv resistens mod gulrust
 2. god resistens mod Septoria
 3. effektiv resistens mod meldug
 4. god resistens mod brunrust.

Hvor vinterhveden etableres pløjefrit med forfrugt vinterhvede bør der altid vælges en sort med en lav modtagelighed overfor [fusarium](#).

Se de nyeste oplysninger om de enkelte sorters udbytte-, dyrknings- og kvalitetsegenskaber samt modtagelighed mod de enkelte sygdomme på [SortInfo](#), (www.sortinfo.dk).

Gødskning

Fastsættelse af næringsstofbehovet skal ske efter forholdene i den enkelte mark.

Kvælstof

Kvælstoftildelingen skal altid fastsættes under hensyntagen til, at ejendommens kvælstofkvote overholdes.

Kvælstofbehovet fastsættes ud fra tilførslen af husdyrgødning eller afgrøderester i de foregående år, jordtypen, det forventede udbyttelniveau og den årlige kvælstofprognose.

For mineraljord uden tilførsel af husdyrgødning i årene forud og med flere års korn som forfrugt er det økonomisk optimale N-behov 190 kg N/ha i foderhvede ved en kvælstofpris på ca. 6 kr. og en kornpris på 125 kr. Ved tilførsel af husdyrgødning i de foregående år reduceres behovet med 10-30 kg N/ha alt efter husdyrgødningsmængde.

Efter markært reduceres den optimale mængde med ca. 35 kg, efter vinterraps med 45 kg og efter frøgræs med 20 kg kvælstof pr. ha.

Kvælstoftilførslen vil foruden udbyttet også påvirke proteintilførslen. Hvor kornet opfodres på egen bedrift kan dette tillægges en vis værdi.

Handelsgødning

Kvælstof i handelsgødning kan tildeles af én gang midt i april. I de fleste år giver det samme udbytte som en delt gødsning.

Af spredetekniske årsager og navnlig, hvis vinterhveden er svag udviklet om foråret, og/eller plantebestanden er lav, kan det tilrådes at dele gødningen.

Første gødningstildeling kan i så tilfælde ske fra medio marts og anden tildeling sidst i april.

Meget tidlig tildeling af kvælstof (ultimo februar) giver ofte for dårlig virkning. På grovsandet jord bør gødningen altid deles i mindst to tilførsler, og der bør maksimalt tilføres 50 kg N ultimo marts for at undgå udvaskning af kvælstof i et vådt forår. Resten af kvælstofmængden kan tildeles ultimo april eller på vandet sandjord af to gange ultimo april og medio maj.

Husdyrgødning

Navnlig svinegylle har en god virkning ved anvendelse til vinterhvede om foråret. Gylle kan

tildeles allerede fra midt i februar med godt resultat, men især ved tidlig tilførsel skal man være ekstremt opmærksom på risikoen for overfladeafstrømning, hvor gyllen ender i vandløb, søer eller lignende. Ved tidlig udbringning bør man derfor vælge flade marker, som ligger langt væk fra vandløb og lignende. Et godt og sikkert resultat kan opnås, hvis gyllen udbringes på letfrossen jord tidligt om morgenen, hvor jorden kan "bære", og jorden efterfølgende tør op i løbet af dagen, så gyllen kan trække i jorden.

Gylleudbringning til vinterhvede kan ske med godt resultat helt frem til ca. 1. maj, men jo længere du venter jo større køreskade får du, og jo mere udsættes omgivelserne for lugtgener.

Slangeudlægning af gyllen er den foretrukne metode, da det giver en høj og sikker kvælstofvirkning, og arbejdsbredden er så stor, at de normale plejespor kan anvendes.

Nedfældning af gyllen giver et beskedent merudbytte i forhold til slangeudlægning, men det øger typisk proteinprocenten med ca. 0,5 enhed. Det skal vejes op mod større udbringningsomkostninger og flere køreskader. Nedfældning er derfor kun sjældent økonomisk rentabelt, men ønsker du at nedfælde (f.eks. for at reducere lugtgener), bør det ske i begyndelsen af april, inden afgrøden begynder at strække sig.

Fosfor

Fosforbehovet fastsættes ud fra jordens fosfortal, det forventede udbyttensniveau og fosforbalancen for sædskiftet som helhed.

	Uvandet JB 1+3	JB 2+4	JB 5-9
Udbyttensniveau, hkg/ha	52	70	83
Fosfor (Pt 2-4), kg P/ha	16	21	25

På jorde med meget lavt fosforindhold kan det overvejes at tilføre fosfor om efteråret, således at det kan opblandes i jorden. På jorde med højt fosforindhold vil vinterhveden på grund af at rodnettet har lang tid til udvikling være bedre i stand til at udnytte jordens indhold af fosfor end f.eks. vårsæd.

Kalium

Kaliumbehovet fastsættes ud fra jordens kaliumtal, det forventede udbyttensniveau og kaliumbalancen for sædskiftet som helhed.

	Uvandet JB 1+3	JB 2+4	JB 5-9
Udbyttensniveau, hkg/ha	52	70	83
Kalium (Kt 7-10), kg K/ha	45	61	70

På let jord med lave kalium tal, kan tilførsel af kalium om efteråret overvejes, da det er med til at styrke vinterfastheden.

Magnesium

Behovet for tilførsel af magnesium fastsættes ud fra det forventede udbyttensniveau og magnesiumtallet. Ved magnesiumtal over 5 kan magnesiumtilførsel undlades.

	Uvandet JB 1+3	JB 2+4	JB 5-9
Udbyttensniveau, hkg/ha	52	70	83
Magnesium (Mgt u. 5), kg Mg/ha	8	10	13

Magnesiumtallet vedligeholdes og magnesiumforsyningen sikres billigst ved at kalke med magnesiumkalk eller dolomit.

Svovl

Behovet for tilførsel af svovl er 15-20 kg pr. ha eller ca. 10 pct. af behovet for kvælstof. Svovl udbringes med handelsgødningen i det tidlige forår. Alternativt kan svovl tilsættes gyllen under udbringning i form af svovlsyre.

Mangan

På arealer, hvor der erfaringsvis er problemer med manganmangel, bør dette forebygges allerede om efteråret ved sprøjtning med 3-5 kg mangansulfat 1-2 gange. Om nødvendigt gentages sprøjtningerne i det tidlige forår.

Manganmangel bør i øvrigt forebygges ved at undgå for høje reaktionstal i jorden. Da afgrøden kan lide af skjult manganmangel, kan det anbefales at måle indholdet om

efteråret med mangantester.

Læs mere om [mangan og manganmangel](#).

Kobber

På dyndjord og anden humusholdig jord skal du også være opmærksom på kobbertilstanden, da vinterhvede har et tidligt behov for dette næringsstof. Jordanalyser er velegnede til formålet. Eventuelt kobberholdig gødning bør være udbragt og nedbragt før såning.

Kobbermangel i korn kaldes gulspidssyge, fordi bladspidsen bliver lys og slap.
Foto: A. From Nielsen

Plantebeskyttelse

Vurder behovet for bekæmpelse af ukrudt ud fra viden om markens ukrudtsbestand og registreringer i marken. Følg varslingerne for svampe og start marktilsyn senest, når de første angreb er set. Vurder ud fra sortens modtagelighed og skadetærsklerne behovet for svampebekæmpelse. I vinterhvede er det i efteråret især aktuelt at holde øje med snegle og bladlus, mens det om foråret især er bladlus og hvedegalmyg. Se også '[Sådan undersøger du marken](#)'.

Se en samlet oversigt over integreret plantebeskyttelse i vinterhvede med pløjning [her](#) og i vinterhvede uden pløjning [her](#).

Kend skadevolderne

Brug '[Billednøgle for ukrudt, sygdomme og skadedyr i landbrugsafgrøder](#)' eller andre hjælpemidler til at få et godt kendskab til ukrudt, svampe og skadedyr og som hjælp ved tilsyn af marken.

Vurder resultatet

Afsæt ved hver sprøjtning et [sprøjtevindue](#), så resultatet af behandlingen kan sammenlignes med ubehandlet. Gå marken igennem [før høst](#), så du kan vurdere om årets indsats har været optimal. Lav evt. et [ukrudtskort](#) over markerne før høst.

Ukrudt

De fleste ukrudtsarter bekæmpes bedst og billigst om efteråret. Bekæmpelse om efteråret sikrer også, at ukrudtet ikke allerede konkurrerer med vinterhveden om lys og næringsstoffer allerede om efteråret eller det tidlige forår.

Strategi

Delt indsats efterår og forår

Som udgangspunkt bør der planlægges en delt indsats mod ukrudt, hvor der startes i efteråret og følges op efter behov om foråret.

Dosis og middelvalg tilpasses ved efterårsbekæmpelsen til arter af græsukrudt og arter af tokimbladet ukrudt som agerstedmoder, kornblomst, tvetand, storkenæb og ærenpris, som er vanskelige at bekæmpe om foråret.

Gå markerne igennem i marts/april og vurder behovet for forårsopfølgning mod ukrudt. Vurder om en plet eller rand-behandling er tilstrækkelig. Der foretages supplerende behandling mod burrenerre, kamille, fuglegræs og snerlepileurter efter behov. Ved anvendelse af forholdsvis lave doser mod græsukrudt, som er det mest økonomiske, selv når kornprisen er høj, kan det være nødvendigt om foråret at supplere med bekæmpelse af vindaks og agerrævehale.

Ved store bestande af græsukrudt bør dosis i efteråret være tilstrækkelig til, at eventuel supplerende forårsbekæmpelse kan ske med lave og dermed økonomiske doser. I en del tilfælde vil en opfølgning om foråret mod græsukrudt være aktuel. Det drejer sig f.eks. om rajgræsser, alm. rapgræs samt i visse tilfælde vindaks, der kan spire frem over lang tid. Hejrearterne lader sig derimod kun bekæmpe om foråret.

Hvor efterårsbekæmpelsen har været effektiv og hvor der ikke forekommer fremspiring af burrenerre, kamille eller snerlepileurt i foråret, kan den opfølgende ukrudtsbekæmpelse undlades. Vær dog opmærksom på sent fremspirende arter som burrenerre og snerlepileurt.

Alm. rapgræs er en græsukrudsart, som ofte vil kræve en opfølgende bekæmpelse i foråret.
Foto: Poul Henning Petersen

Ved sen såning spirer der meget mindre ukrudt frem, men vær sikker på, at der ikke er problemer med græsukrudt i marken, hvis bekæmpelsen udsættes til foråret.

Bekæmp flyvehavre efter lovgivningen.

Midler og dosering

Vælg i efteråret ud fra kendskab til markens ukrudtsflora en middelblanding, som har god effekt mod de dominerende arter.

- [Bekæmpelse efterår](#)

I foråret vurderes behovet for opfølgning.

1. [Bekæmpelse forår](#)
2. [Bekæmpelse forår, når der ikke er sprøjtet om efteråret](#)

[Planteværn-Online](#) giver anvisning på egnede midler og den nødvendige dosering mod aktuelle ukrudtsarter. Planteværn Online er særlig velegnet i forårssituationen.

Afsæt både efterår og forår et [sprøjtevindue](#) i marken for at vurdere effekten af sprøjtningen.

Såning uden pløjning

Ved direkte såning i stub skal græs- og tokimbladet ukrudt nedvisnes med et glyphosat-middel (1.0 -1.5 l/ha). Laveste dosis mod græsser og spildkorn.

Sprøjtetidspunkt

Den mest stabile effekt af midler med jordvirkning opnås ved sprøjtning i afgrødens stadium 10-11, dvs. når sprøjtesporene netop er synlige. Hvor der er meget ukrudt og/eller vanskeligt bekæmpelige arter, er det især vigtigt at sprøjte rettidigt. Midler med bladeffekt virker bedst på ukrudt med 0-2 løvblade. Dette tidspunkt vil være ca. en uge efter at sprøjtesporene er synlige. Ved sen såning på lerjord eller fugtige arealer, hvor færdsel senere på efteråret kan være umulig kan det overvejes at udsprøjte jordmidler straks efter såning, således at man er sikker på at ukrudtsbekæmpelsen kan gennemføres i efteråret.

Timing af forårssprøjtningen skal tilpasses de aktuelle ukrudtsproblemer. Græsukrudt bør altid bekæmpes tidligt for at opnå god effekt og undgå udbyttesstab. Den billigste måde at opnå den største effekt mod kamille og andre overvintrende arter er også ved at sprøjte tidligt.

Mange steder er der problemer med snerlepileurt eller hanekro, som spirer sent frem. Er der samtidig behov for at bekæmpe græsukrudt, kan en todelt sprøjtning være aktuel, men det ofte vil det være et acceptabelt kompromis at sprøjte i slutningen af april og frem til begyndelsen af maj, hvor det meste forårspredspirede ukrudt er fremme, og det overvintrende ukrudt endnu ikke for stort.

Resistensforebyggelse

Udvikling af [herbicidresistens](#) imødegås ved at begrænse anvendelse af ALS-hæmmere (SU-midler) om efteråret. Er det nødvendigt at bruge ALS-hæmmere om efteråret, bør eventuel forårsopfølgning ske med et middel med en anden virkemekanisme. Læs mere [her](#).

Rodukrudt

Kvik kan bekæmpes ca. 2-3 uger før høst med glyphosat. Agertidsler og agerpadderokke kan bekæmpes under strækning i maj, når der er god vækst i planterne. Anvend lav kørselshastighed og store vandmængder.

Læs mere om [bekæmpelse af kvik og rodukrudt](#).

Sygdomme

Sneskimmel

Sneskimmel kan i kraftigt udviklede marker forårsage udvintring langs hegn under langvarigt snelag. Forebyggende sprøjtning med 0,5 l/ha Folicur EC 250 eller 0,625 l/ha Orius 200 EW senest muligt før snelag kan anbefales langs hegn o.lign., hvor angreb erfaringsmæssigt ofte optræder.

[Se video om sneskimmel](#)

Sneen er ved at forsvinde, og angreb af sneskimmel kommer til syne, hvor sneen har ligget længst.

Foto: Ghita Cordsen Nielsen

Se videoen: Sneskimmel i vintersæd

Knækkefodsyge

Knækkefodsyge er en sædskiftesygdom, som kan overleve ca. 3 år i jorden. Angreb er mest udbredt i tidligt såede marker med vintersædsdyrkning inden for de sidste to år. Evt. bekæmpelse omkring vækststadium 30-32 er kun aktuel ved over 35 pct. angrebne planter. Angrebet tæller kun med, såfremt det har bredt sig til 2. yderste bladskele. Bekæmpelse er kun meget sjældent nødvendig.

Knækkefodsyge er mest tabsvoldende, hvis angrebet resulterer i lejesæd. Via dyrkningsteknikken (sortsvalg, udsædsmængde, kvælstof-strategi) kan svampens betydning derfor reduceres.

Planter angrebet af knækkefodsyge til højre og en uangreben plante til venstre.

Foto: Ghita Cordsen Nielsen

Goldfodsyge

Goldfodsyge er en sædskiftesygdom, som ikke kan bekæmpes ved sprøjtning, men et enkelt års dyrkning af en bredbladet afgrøde, havre eller græs nedsætter smitstofmængden meget. Angreb er oftest mere udbredt i 2. års og 3. års hvede end ved vedvarende hvededyrkning. Angreb fremmes af tidlig såning, hvorfor det anbefales at så 2. års hvede til sidst.

Det er muligt at importere udsæd af flere sorter, som er bejdset med svampemidlet Latitude, der har effekt mod goldfodsyge. Bejdsning udsætter angrebet, men bekæmper ikke angrebet fuldstændigt.

Det er nødvendigt at vaske rødderne grundigt for at afgøre, om goldfodsyge er årsag til nødmodningen. Her ses to angrebne planter til højre og en uangreben plante til venstre.

Foto: Ghita Cordsen Nielsen

Gulrust

Gulrust bekæmpes i modtagelige sorter ved konstateret forekomst. Der er stor forskel på sorternes modtagelighed mod gulrust. Effekten af en tidlig gulrustbekæmpelse holder sig ved et højt smittetryk i godt to uger. Kend sortens modtagelighed overfor gulrust og følg udviklingen i [registreringsnettet](#).

I de senere år har der kun været dyrket relativ få sorter, som er modtagelige for gulrust. Foto: Ghita Cordsen Nielsen

Brunrust

Brunrust ses kun med års mellemrum og dukker normalt først op efter skridning, fordi svampen trives bedst ved høje temperaturer. Efter milde vintre skal man dog være opmærksom på evt. tidlige angreb.

Angreb bekæmpes, hvis der er over 25 pct. angrebne planter i vækststadium 31 (første knæ udviklet) og herefter ved over 10 pct. angrebne planter.

Brunrust i hvede
optræder kun med års
mellemrum.
Foto: Ghita Cordsen
Nielsen

Septoria

Det er næsten altid rentabelt at bekæmpe Septoria ved en akssprøjtning, men den nødvendige dosering varierer.

Behovet for at bekæmpe Septoria følges fra vækststadium 32 (andet knæ dannet). I dette vækststadium er tredje øverste blad ved at komme frem og kan derfor smittes med Septoria. Der går ca. 3-4 uger fra smitten med Septoria er sket (nedbør), og indtil symptomerne ses.

I de modtagelige sorter udløser 4-6 dage med nedbør fra vækststadium 32 en bekæmpelse af Septoria.

I de delvis modtagelige sorter starter optællingen af nedbør først i vækststadium 37 (spidsen af fanebladet synligt), og en bekæmpelse anbefales tidligst i vækststadium 39 (fanebladet udviklet). I vækststadium 45-59 (under skridning) udløses også en bekæmpelse, hvis mere end 10 procent af planterne har angreb på 3. øverste blad.

Eventuel bekæmpelse af Septoria i hvede er senest aktuel i vækststadium 71 (kerneindhold vandigt, de første kerner har nået halv størrelse).

Kraftige angreb af Septoria på fanebladet. Septoria er den vigtigste svampesygdom i hvede og den sygdom, som aksbeskyttelsen oftest er rettet imod.
Foto: Ghita Cordsen Nielsen

Meldug

Meldug udvikler sig hurtigst i lunt vejr. Der er forskel på sorternes modtagelighed, men er marken "disponeret" for meldug (sen såning, let jord, tæt kraftig afgrøde) kan alle sorter få meget meldug. Hvedemeldug anbefales kun bekæmpet til omkring skridning. Ved et meget højt smittetryk kan der være behov for op til to behandlinger.

I modtagelige sorter anbefales meldug bekæmpet ved over 10 pct. angrebne planter i vækststadium 29-31 (til og med udvikling af første knæ) og senere ved over 25 pct. angrebne planter.

I de ikke modtagelige og delvis modtagelige sorter anbefales meldug bekæmpet ved over 25 pct. angrebne planter i vækststadium 29-31 og senere ved over 50 pct. angrebne planter.

Kraftige meldugangreb ses især på let jord.
Foto: Ghita Cordsen Nielsen

Strategi for bekæmpelse

Meldug, gulrust, brunrust og Septoria bekæmpes ved angreb over de vejledende bekæmpelsestærskler. Se "[Vejledende bekæmpelsestærskler for svampesygdomme i korn](#)".

Se også "[Svampemidler i korn](#)". Overvåg markerne og hold øje med angrebsgraden i [registreringsnettet](#) for at vurdere tidspunkt og behov for bekæmpelse.

Se [løsningsforslag](#) for svampesygdomme i vinterhvede.

I figuren til højre ses fire forskellige svampestrategier, som kan være aktuelle. Doseringen for meldugmiddel er ikke indeholdt i de viste doseringer efter vækststadium 31. Ved meldugangreb frem til skridning tilsættes et meldugmiddel, da de anbefalede midler mod Septoria ikke har tilstrækkelig effekt mod meldug.

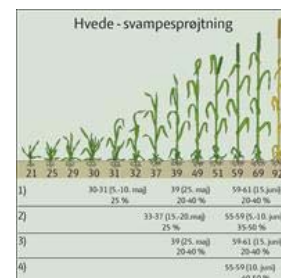
De laveste indsatser mod Septoria benyttes i de mindst modtagelige sorter og ved lavt smittetryk.

Doserne er gældende ved en hvedepris på omkring 130-150 kr. pr. hkg. Som det fremgår, er der anvendt 40-80 procent af normaldoseringen omkring skridningen. I gennemsnit af de senere år har 50 procent dosis (variation 25-75 procent dosis) været den optimale dosis mod Septoria ved denne kornpris.

I strategi 1 har meldug eller gulrust udløst en tidlig sprøjtning, og der er derfor udført 3 sprøjtninger. I strategi 2 er angrebene af meldug eller gulrust kommet lidt senere eller nedbør har udløst en sprøjtning mod Septoria, så man ikke har kunnet vente til at udføre en typisk delt akssprøjtning, som ses i strategi 3. Ved en delt akssprøjtning i strategi 3 sprøjtes, når fanebladet er fuldt udviklet (st. 39), og behandlingen gentages 2-3 uger senere. Strategi 4 anvendes ved et meget lavt smittetryk, og der er kun sprøjtet én gang.

Mod meldug anvendes Flexity eller Tern. Fra og med vækststadium 31 (første knæ udviklet) anvendes bredspektrede løsninger mod meldug.

Mod Septoria anbefales Bell+Comet, Bell, Osiris, Proline, Proline + Rubric, Prosaro eller

Fire relevante strategier for svampebekæmpelse.

Rubric. Mod rust (Tuareg, Tabasco og JB-Asano er gulrustmodtagelige) anbefales de samme midler bortset fra ren Proline, som har mindre god effekt mod rust. Ingen af midlerne har tilstrækkelig effekt mod meldug. Er der samtidig behov for meldugbekæmpelse, tilsættes derfor Flexity eller Tern indtil skridningen.

Effekten af tebuconazol og propiconazol mod Septoria - det vil sige Folicur/Orius, Bumper/Tilt, Stereo og Zenit - er faldet meget i de senere år og anbefales derfor ikke brugt fra og med vækststadium 32 (2 knæ udviklet), hvor 3. øverste blad er på vej frem. Ved bekæmpelse af meldug i vækststadium 31-32 kan f.eks. anvendes 0,15 liter Rubric + 0,15 liter Flexity eller 0,45 liter Ceando (0,3 liter Opus + 0,15 liter Flexity). Rubric/Opus /Maredo indeholder samme aktivstof, men Rubric har klaret sig bedre end Opus og anbefales derfor frem for Opus ved de sene sprøjtninger.

Der er mange kombinationer af middelvalg og også lidt flere end vist i løsningsforslagene. Afsæt et usprøjtet vindue til hjælp for vurdering af effekten.

Hvedebladplet

Hvedebladplet, også kaldet DTR, kan findes i de fleste hvedemarker i Danmark, men en målrettet bekæmpelse anbefales kun ved forfrugt hvede og samtidig reduceret jordbearbejdning, da angrebene her er mest udbredte. Planterester fra hvede er smitekilden - og jo flere halmrester - jo mere smitstof.

De dyrkede sorter er alle mere eller mindre modtagelige for hvedebladplet.

Der bør satses på en delt aksbeskyttelse ved bekæmpelse af hvedebladplet - nemlig i vækststadium 37-39 (fanebladet synligt til fuldt udviklet) og ca. 14 dage senere. Da svampen kan udvikle sig meget hurtigt, bør fanebladet ikke stå ubeskyttet ret længe. Fra smitten sker, til symptomer ses, går der 3-8 dage.

En tidlig bekæmpelse omkring vækststadium 31 (1. knæ udviklet) har kun sjældent været rentabelt, og derfor anbefales tidlig bekæmpelse kun ved meget udbredte angreb (over 75 procent angrebne planter).

Ved forfrugt hvede og samtidig reduceret jordbearbejdning kan hvedebladplet være dominerende i afgrøden. Der er derfor ikke "plads" til Septoria (hvedegråplet), som normalt er problemet i hvede. I andre år har hvedebladplet dårlige udviklingsmuligheder (kulde), og der opstår blandingsinfektioner med både hvedebladplet og Septoria eller kun Septoria. Det er derfor nødvendigt at vælge løsninger, som har effekt mod begge svampe.

Da der også er opstået resistens hos hvedebladplet mod strobiluriner, anbefales strobiluriner ikke længere i hvede ved forfrugt hvede og samtidig reduceret jordbearbejdning. Følgende midler er strobiluriner eller indeholder strobiluriner: Opera, Amistar, Comet, Aproach.

[Se løsningsforslag](#)

Fusarium

En bekæmpelse rettet mod aksfusarium anbefales generelt ikke. Hvor forfrugten er hvede/tritcale, og der samtidig praktiseres reduceret jordbearbejdning samt ved forfrugt majs, kan bekæmpelse dog være aktuel under visse forhold.

Ved forfrugt hvede/tritcale og samtidig reduceret jordbearbejdning kan det i år med fugtige forhold omkring blomstring være aktuelt at bekæmpe aksfusarium for at reducere indholdet af fusariumtoksiner. Et lavere toksinindhold kan kun værdisættes, hvis man er svineproducent eller dyrker brødhvede.

Til højre ses et risikovurderingsskema for fusariumtoksinet DON (deoxynivalenol). Det fremgår, at der er størst risiko for at overskride grænseværdien på 1.250 µg/kg ved forfrugt majs og reduceret jordbearbejdning. De fleste af de i dag dyrkede hvedesorter har karakteren 2 i modtagelighed for fusarium. Den angivne grænseværdi gælder for hvede til human ernæring, men gælder også til svin, hvis der fodres med 70 procent hvede i foderblandingen. Den vejledende grænseværdi for DON i foderblandinger til svin er 900 µg/kg.

For at bekæmpelsen skal have nogenlunde effekt, er det meget vigtigt, at bekæmpelsen udføres i løbet af de ca. 7 dage, hvor hveden blomstrer (vækststadium 61-65). Jo flere planterester, jo mindre nedbør vurderes at være nødvendig for at medføre smitte.

[Se løsningsforslag](#). I forsøg er der med 0,6 l/ha Proline (75 procent normaldosering) under blomstring kun opnået 35-50 procent reduktion af toksinindholdet. I løsningsforslag er

Angreb af hvedebladplet også kaldet DTR.
Foto: Ghita Cordsen Nielsen

Angreb af aksfusarium viser sig ved, at et eller flere småaks nødmodner. I fugtigt vejr ses en rødlig svampebelægning.
Foto: Ghita Cordsen Nielsen

Procent risiko for > 1.250 µg/kg DON i hvede (> 15 °C under blomstring)									
Sort	Pløjet	Forfrugt							
		Majs		Hvede/tritcale		Vårbyg/havre		Raps	
		0*	4*	0*	4*	0*	4*	0*	4*
3	+	56	68	13	21	11	18	3	6
1+2	+	48	53	8	11	7	10	2	3
3	+	9	16	3	6	3	6	2	5
1+2	+	6	9	2	3	2	2	1	2

* Antal dage med nedbør (> 1 mm) indenfor 11 dage omkring blomstring (et 60-dags)

** 0-3 skatte, hvor 3 er meget modtagelig for aksfusarium

angivet løsningsforslag med doser på 50 procent normaldosering.

Har du mistanke om at vinterhveden er angrebet af aksfusarium, bør du få foretaget analyser af afgrøden og holde den adskilt fra den øvrige avl, således at det er muligt at "fortynde" den angrebne vare, så indholdet af toksiner kan holdes under grænserværdierne. Se mere [her](#).

Skadedyr

Snegle

På lerede jorder optræder der i visse efterår angreb af agersnegle.

Sneglemidlerne Ferramol, SluXX og SmartBayt kan anvendes til bekæmpelse. Sort jord ved gentagen harvning i længst mulig tid før såning af hvede nedsætter risikoen for angreb. Undgå overfladisk såning og knoldet, løs jord. Grubbesåning øger risikoen for angreb. Evt. bekæmpelse skal iværksættes rettidigt for at være effektiv.

Fritfluer

Fritfluelarver kan om efteråret angribe hvede, sået efter græsafgrøder. Da æglægning sker i stubben på spildkornsplanter, kan der også forekomme angreb efter forfrugt korn. Pløjning før ca. midten af august eller sprøjtning af græsafgrøden i slutningen af august med et godkendt pyrethroid inden pløjning kan dæmpe et angreb, men foretages almindeligvis ikke, fordi angreb ikke er så udbredt.

Kornbladbille

Kornbladbille larve optræder sjældent med betydende angreb i hvede.

Vejledende bekæmpelsestærskel er 0,5-1,0 larve pr. strå. Bekæmpes med et godkendt pyrethroid.

Hvedegalmyg

Det er kun aktuelt at bekæmpe den orangegule hvedegalmyg i tidsrummet fra begyndende skridning til begyndende blomstring (vækststadium 47-61), det vil sige inden for cirka en uge. Bekæmpelse kan kun komme på tale, hvis galmyggene flyver i dette korte tidsrum. Bekæmpelse ved fuld blomstring og senere er ikke aktuel.

Undersøg om hvedesorten er resistent overfor hvedegalmyg, så der ikke er risiko for angreb.

Flyvningen af den orangegule hvedegalmyg kan følges via fangst i feromonfælder. Fælderne opsættes i hvedemarkerne, når fanebladet er udviklet. Anskaf selv feromonfælder. Fælderne kan købes hos [Frøsalget](#). Fra England angives en bekæmpelsestærskel på 120 hvedegalmyg pr. fælde pr. dag, såfremt hveden samtidig er i vækststadium 41-61 (begyndende skridning til begyndende blomstring). Ved en fangst mellem 30-120 hvedegalmyg pr. fælde pr. dag er det usikkert, om bekæmpelse er rentabel. Følg forekomsten af hvedegalmyg i [registreringsnettet](#).

Anvend 1/4 til 1/2 dosis af et godkendt pyrethroid til bekæmpelse. Afsæt et usprøjtet vindue for at vurdere effekten af sprøjtningen.

Larver af hvedegalmyg på hvedekerner.
Foto: Finn Olsen

Kerner angrebet af hvedegalmyg øverst til venstre.
Foto: Ghita Cordsen Nielsen

Bladlus

Bladlus udvikles især i varme og tørre år. Jo senere angreb jo mindre tabsvoldende er bladlusene. Bekæmpelse kan foretages med det specifikke bladlusmiddel Pirimor eller et godkendt pyrethroid. De vejledende bekæmpelsestærskler for bladlus ses [her](#).

Se løsningsforslag [her](#).

Bladlus kan overføre havrerødsotvirus om efteråret. Risikoen er størst ved tidlig såning og et langt mildt efterår. Bekæmpelse med et pyrethroid i efteråret anbefales kun undtagelsesvis. Følg [varslingen](#). Hold øje med forkomsten af bladlus i marken. Hvis bekæmpelse udføres afsæt da et usprøjtet vindue til vurdering af effekt.

Bladlusene i hvede er lette at ramme, da de sidder i aksene.
Foto: Ghita Cordsen Nielsen

Vækstregulering

Når plantetal og kvælstofstrategi tilpasses forholdene, er det sjældent rentabelt at vækstregulere de fleste sorter af vinterhvede. Følgende forhold øger risikoen for lejesæd: blødstrået sort, tidlig såning, stor udsædsmængde, mild vinter, samt tidlig og stor kvælstoftildeling. Hvis der vækstreguleres afsæt da et usprøjtet vindue for at vurdere effekten.

Se i øvrigt [Vækstregulering i vinterhvede](#).

Høst

Vinterhvede udgør normalt en stor andel af det samlede areal på en bedrift. Det kan derfor være vanskeligt at høste hele avlen tør med et vandindhold på cirka 15%. Ved overmodenhed kan hvede være ret spildsom og under varme fugtige forhold kan der være risiko for spiring i akset.

På mange bedrifter bør høsten således begynde når vandindholdet er under cirka 18% afhængig af tidspunkt på året, mejetærsker- og tørrekapacitet samt naturligvis vejruddsigten. Vær opmærksom på, at der som gennemsnit kun er 125 - 150 timer i august, hvor vinterhvede kan høstes med et vandindhold på under 18%.

Udbytte

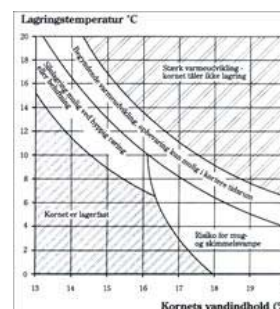
Udbyttet af vinterhvede varierer meget afhængig af dyrkningsforholdene. I gennemsnit af årene 2008 til 2012 har udbyttet ifølge Danmarks Statistik været 72.5 hkg/ha. I nedenstående tabel er vist normudbytter (hkg pr. ha) for vinterhvede på forskellige jordtyper. Udbytterne svarer til hvad den dygtige driftsleder bør kunne opnå i et år med normale vækstforhold og en god forfrugt.

Uvandet sandjord	54
Vandet sandjord	69
Lerblandet sandjord JB 4	74
Sandblandet lerjord JB 5-6	89
Lerjord JB 7-8	95

Opbevaring

Kornlageret kontrolleres jævnligt for at sikre, at temperaturen ikke stiger under oplagringen. Fugt fremmer lagersvampe, der kan udvikle ochratoxin. I figuren er lagringstemperaturen og vandindholdets betydning for lagerfastheden skitseret.

Se vejledningen [Kornkonservering og opbevaring](#).

Lagertemperaturens og vandindholdets indflydelse på selvopvarmning og tørstoftab ved lagring.

Afsætning

Vinterhvede, som ikke fodres op i egen besætning, kan afsættes til grovvarevirksomhed eller evt. til nabo, der mangler korn til foder. Det er vigtigt på forhånd at have indgået skriftlige aftaler med modtager. Disse aftaler skal indeholde oplysninger om forventede mængder, kvalitet og pris.

Der er udarbejdet en vejledning med [tjekskemaer](#), som kan være til hjælp, når du skal aftale leveringsbetingelserne for korn til foder. Det anbefales, at der tages udgangspunkt i en vare, der kan leveres direkte fra mejetærskeren.

I de senere år har der været store udsving på priserne på vinterhvede dels mellem årene men også inden for det enkelte år. Det er derfor vigtigt nøje at følge prisudviklingen og at have en egentlig salgsstrategi. Prisudviklingen kan blandt andet følges på børserne i Paris eller London. Der kan i perioder godt være nogen forskel mellem priserne på det fysiske marked og priserne på børserne. Se mere om prisudvikling og prisdannelse på [Agromarket](#). (kræver abonnement)

Økonomi

På uvandet sandjord vil det ofte være vanskeligt at opnå et godt dækningsbidrag i vinterhvede, fordi udbyttet er for lavt. På grovsandet jord kan der godt opnås høje udbytter, men omkostningerne til vanding vil ofte være så høje, at dyrkningen ikke er interessant.

På de fleste andre jordtyper vil vinterhvede som oftest være blandt de afgrøder, der giver det højeste dækningsbidrag, dels fordi udbyttet er højt, men også for afsætningen er rimelig sikker. Se mere om hvilke dækningsbidrag, der kan opnås under forskellige forudsætninger under [planteavlsøkonomi](#) på LandbrugsInfo.dk.

Dyrkning af vinterhvede til eksport eller brød stiller specielle krav til sort og kvalitet.

Dyrkning til disse to formål vil derfor kræve en merpris i forhold til foderhvede, da der ofte er tale om sorter med lavere udbyttspotentiale end deciderede foderhvedesorter.